

Stav katolika u Hrvatskoj prema COVID-19 pandemiji

Medak, Nina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:796405>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKEI STUDIJ

NINA MEDAK

STAV KATOLIKA U HRVATSKOJ PREMA
COVID-19 PANDEMIJI

Završni rad

Split, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

NINA MEDAK

STAV KATOLIKA U HRVATSKOJ PREMA COVID-19 PANDEMIJI

ZAVRŠNI RAD

iz Društvenog nauka Crkve

kod prof. dr. sc. Josip Mužić

Split, 2024.

SADRŽAJ:

UVOD.....	1
1. PANDEMIJA VIRUSA COVID-19.....	2
1.1. GLOBALNO ZDRAVLJE.....	3
1.2. EKONOMIJA.....	6
1.3. GLOBALNO OKRUŽENJE.....	7
2. VJERSKI ŽIVOT U VRIJEME COVID-19 PANDEMIJE	9
2.1. LITURGIJSKI OBREDI U PANDEMIJI.....	9
2.2. PAPA FRANJO I CIJEPLJENJE PROTIV COVID-19	11
2.3. ODNOS CRKVE U HRVATA PREMA CJEPIVU PROTIV COVID-19.....	13
2.4. POBORNICI CIJEPLJENJA CJEPIVOM PROTIV COVID-19	13
2.5. SVEĆENSTVO KOJE JE PODUPIRALO SLOBODU IZBORA PRI KORIŠTENJU CJEPIVA PROTIV COVID-19	14
2.6. MORALNA OPRAVDANOST CJEPIVA PROTIV COVID-19	19
3. DUHOVNA DIMENZIJA BORBE PROTIV COVID-19.....	22
3.1. BORBA PROTIV PANDEMIJE – BORBA PROTIV STRAHA	22
3.2. KATOLIČANSTVO POSLIJE COVID-19 PANDEMIJE.....	23
3.3. POSLJEDICE COVID-19 PANDEMIJE NA ŽIVOT CRKVE	24
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I ANALIZA.....	26
4.1. OPERACIONALIZACIJA ISTRAŽIVANJA	26
4.2. DESKRIPTIVNA STATISTIČKA ANALIZA	26
4.3. ANALIZA I TESTIRANJE HIPOTEZE	29
ZAKLJUČAK.....	31
SUMMARY	33
BIBLIOGRAFIJA.....	34
POPIS SLIKA I TABLICA	38
POPIS PRILOGA	39
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI.....	45

SAŽETAK

Predmet ovog rada bio je ispitati stav katolika u Hrvatskoj prema COVID-19 pandemiji. Radom su obuhvaćene osnovne specifičnosti COVID-19 pandemije, njezin utjecaj na ekonomiju, gospodarstvo, vjeru i društvo u cjelini te ispitivanja mišljenja hrvatskih katolika o COVID-19. Istraživanje je dalo značajan doprinos činjenici da se bavi stavovima vjernika katolika prema pandemiji jer je prakticiranje vjere u pandemiji bilo zanemareno od strane većine komunikacijskih medija. Nadalje, radom se analiziraju mišljenja ispitanika o posljedicama dugotrajnih zatvaranja tzv. lockdownu, a koje su negativno utjecale na ekonomiju, gospodarstvo, mentalno zdravlje i društvo uopće. Rad je pokazao da je virus koji je izazvao pandemiju utjecao na nametnuto mišljenje da je tjelesno zdravlje važnije od duhovnog.

Rad daje saznanja o mišljenjima vjernika katolika koji potvrđuju kako se u ovoj teškoj pandemijskoj krizi zaboravilo na obraćenje Bogu Stvoritelju.

Ključne riječi: katolici, vjera, kršćanstvo, COVID-19, pandemija

SUMMARY

The subject of this paper was to examine the attitude of Catholics in Croatia towards the COVID-19 pandemic. The paper covers the basic specifics of the COVID-19 pandemic, its impact on the economy, religion and society as a whole, as well as examining the opinions of Croatian Catholics about COVID-19. The research made a significant contribution to the fact that it deals with the attitudes of Catholic believers towards the pandemic because the practice of faith during the pandemic was neglected by most communication media. Furthermore, the work analyzes the respondents' opinion about the consequences of long-term closures of the so-called lockdown, which had a negative impact on the economy, mental health and society in general. The work showed that the virus that caused the pandemic affected the imposed opinion that physical health is more important than spiritual health.

The work provides information about the opinions of Catholic believers who confirm the fact that conversion to God the Creator was forgotten in that difficult crisis.

Keywords: catholics, religion, christianity, COVID-19, pandemic

UVOD

Predmet rada je ispitati stav katolika u Hrvatskoj prema COVID-19 pandemiji, čime će se, pomoću anketnog upitnika, istražiti mišljenja katolika prema mjerama koje su uvele nacionalne vlade, a koje su direktno utjecale i na vjerski život ljudi. Rad će dati nova saznanja o životu katolika za vrijeme pandemije i o posljedicama koje je ona ostavila na vjersku komponentu ispitanika. Ujedno, rad donosi pregled polarizacije Crkve za vrijeme pandemije jer su svećenici i vjernici zauzimali različite stavove o pandemiji. Radom se argumentira kako Crkva nije objeručke prihvatila cjepivo protiv COVID-a. Naime, cijepljenje nije bila moralna obaveza i zato je morala postojati dobrovoljnost. Cjepivo je napravljeno u jako kratkom roku, pa se postavlja pitanje njegove učinkovitosti. Ljudi su bili zbunjeni jer se kod njih javio strah, a ujedno su bili pod pritiskom koji je doveo u pitanje slobodu građana i dobrovoljnost. Radom se prezentira doprinos različitih kanala (društveni mediji, usmena komunikacija, preporuke liječnika) u borbi protiv pandemije, utjecaj širenja informacija preko medija na duhovni život te se spominju svećenici koji su se suprotstavili autoritetima i svjetovnoj vlasti, kao i oni koji su bez pogovora slijedili upute Nacionalnog stožera i Vlade.

Rad je podijeljen na četiri poglavlja, koja se dalje dijele na pod-poglavlja. U prvom poglavlju obrađen je pojam pandemije COVID-19. Opisuje se utjecaj COVID-19 virusa na zdravlje, globalno okruženje i ekonomiju. U drugom poglavlju dan je pregled vjerskog života za vrijeme pandemije. Objašnjava se odnos Pape Franje i Crkve u Hrvata prema cijepljenju protiv COVID-a, a posebna pozornost posvećena je moralnoj opravdanosti cjepiva protiv COVID-a. U trećem poglavlju obrađuje se duhovna dimenzija borbe protiv COVID-a. Daje se prikaz katoličanstva nakon pandemije te se opisuju posljedice koje je pandemija ostavila na život Crkve. Zatim, u četvrtom poglavlju prikazana je metodologija istraživanja, a u zaključku rada izneseni su glavni rezultati istraživanja.

1. PANDEMIJA VIRUSA COVID-19

Početak 2020. godine, u Kini se pojavio COVID-19 virus koji je uzrokovao pandemiju. Ovaj virus potječe iz obitelji virusa koja je uzročnik raznih bolesti koje se odnose na respiratorni sustav. U te bolesti ubrajaju se i obične prehlade i ozbiljne bolesti poput teškog akutnog respiratornog sindroma i srednjoistočnog respiratornog sindroma, a koje mogu biti pogubne za ljudske živote. Ljudima ovakve viruse i bolesti prenose životinje. To najbolje dokazuje činjenica da je Corona virus (virus SARS- CoV-2) uzrokovao pandemiju virusa COVID-19, a koji je prenesen sa životinje. Zarazni Corona virus otkriven je u Wuhanu u Kini, a koncem 2019. godine rapidno se proširio unutar Kine, a potom i širom svijeta. Sam izvor virusa još uvijek nije u potpunosti jasan. Pandemija bolesti COVID-19 postavila je značajne izazove globalnoj sigurnosti i javnom zdravstvu. Dana 31. siječnja 2020. godine Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), objavila je početak globalne epidemije zbog straha od ubrzanog širenja koronavirusa. Dana 11. ožujka 2020. godine bolest je prepoznata kao pandemija. Pri ispitivanju COVID-19, dokazano je kako su svi pacijenti imali iste probleme povezane s disanjem i upalom pluća. Prvi znakovi bolesti uglavnom su se javljali kroz kašalj, febrilitet i kratkoću daha, a u kasnijim fazama bolest se manifestirala kroz upalu pluća, s nerijetkim smrtnim posljedicama. Mnoge države su se protiv pandemije borile cijepljenjem i socijalnim distanciranjem.

Pandemija virusa COVID-19 uzrokovala je globalnu zdravstvenu krizu koja je za posljedicu često imala i smrt. Osim zdravstvene, stvorila je i ekonomsku i socijalnu krizu. Kada je 11. ožujka 2020. godine Svjetska zdravstvena organizacija proglasila globalnu pandemiju, bilo je prijavljeno ukupno 118.000 slučajeva zaraze iz 114 zemalja.¹ Više od

¹ Gavin, B. - Lyne, J. - McNicholas, F., „Mental health and the COVID-19 pandemic“, *Irish Journal of Psychological Medicine*, br. 37, lipanj 2020., str. 136.

4.000 ljudi već je do tada umrlo.² Od prvog prijavljenog slučaja do 100.000 slučaja, bilo je potrebno 67 dana.³ U sljedećih 11 dana kontaminirano je novih 100.000 slučaja, a za novih 100.000 slučaja bila su potrebna svega četiri dana.⁴ Pod takvih pritiskom, popustili su i zdravstveni sustavi najbogatijih zemalja. Pandemija je gurnula svijet u neizvjesnost, a jasne strategije za završetak pandemije prije dostupnosti cjepiva nije bilo. Svi segmenti društva bili su zahvaćeni pandemijom, a najviše je naštetila siromašnima, starijima i manjinama. Društvena kriza koju je stvorila pandemija bolesti COVID-19 povećala je diskriminaciju, nezaposlenost i nejednakost.

1.1. GLOBALNO ZDRAVLJE

U novijoj povijesti pandemija COVID-19 svakako je jedan od najvećih globalnih izazova koji je javno zdravstvo doveo do ogromnih problema. Kako je spomenuto, virus se prenosi kapljicama i uskim kontaktima. Utjecaji COVID-19 na fizičko zdravlje su poznati, no utjecaji na psihičko zdravlje nisu toliko analizirani i objašnjeni kao što je slučaj za fizičkim zdravljem. Naime, fizičke posljedice COVID-a 19 su: teškoće s disanjem i tjelesnom aktivnošću, umor i slabost nakon napora i/ili slaba izdržljivost, kašalj, poremećaj osjeta njuha i okusa, bolovi u raznim dijelovima tijela (mišići, zglobovi, glavobolja), „zamagljen mozak” – kognitivno oštećenje, problemi sa spavanjem, smetnje srčanog ritma i poremećaj krvnog tlaka, problemi sa zdravljem koji narušavaju kvalitetu života, ispadanje kose nakon bolesti COVID-19, proljev i problemi s probavom.⁵ Utjecaji na fizičko zdravlje još uvijek nisu toliko poznati, ali je svakako za očekivati da će posljedice biti značajne i dugotrajne. Činjenica je da će posljedice COVID-19 dotaknuti sve razine društva. Temeljem

² Isto, str. 136.

³ Isto, str. 138.

⁴ Isto, str. 139.

⁵ Isto, str. 156.

informacija koju se dobivene temeljem istraživanja prethodnih pandemija, za očekivati je da će povećanje psihološkog morbiditeta biti neizbježno. Ovaj morbiditet može doseći vrhunac kasnije i trajati duže od fizičkih zdravstvenih posljedica pandemije.⁶ Predviđen je porast broja mentalnih bolesti, a ponajviše povećanje broja samoubojstava. Svakako je zabrinjavajuća činjenica da će pandemija najviše pogoditi ljude koji se već bore s psihičkim bolestima. Pri nastanku određenih promjena, ljudi postanu nesigurni i tjeskobni, a pojačana depresija i anksioznost se dodatno pojačavaju prilikom pojavljivanja nekih bolesti. Prilikom izbijanja pandemije virusa COVID-19, dokazano je da se razina anksioznosti značajno povećala. Na primjer, u Hong Kongu je oko 70% ljudi izrazilo tjeskobu zbog dobivanja COVID-a 19.⁷ Ljudi su bili uvjereni da je vjerojatnije da će oboljeti od COVID-a 19 nego od prehlade. Važna posljedica pandemije je i diskriminacija, pa su tako stanovnici Wuhana bili optuženi za izbijanje COVID-19 od strane drugih Kineza, a Kinezi su od tada međunarodno stigmatizirani.

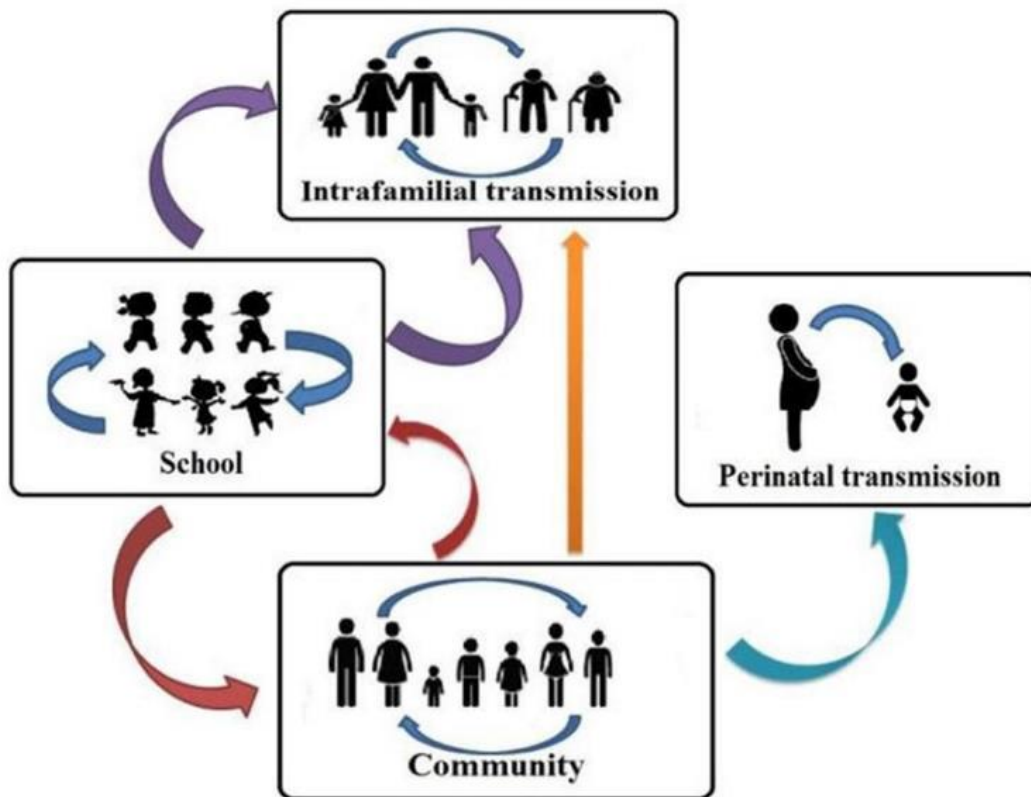
Logično je da je strah jedini odgovor na novonastale situacije koje ljudima nisu uobičajene. Svatko individualno reagira na pojavu bolesti. Strah od nepoznatog, u ovom slučaju širenja bolesti i utjecaja bolesti na ljude, njihovo zdravlje, zdravstvenu zaštitu i ekonomiju, povećava tjeskobu kod zdravih osoba, kao i kod onih s već postojećim mentalnim zdravstvenim stanjima. Dodatan uzrok straha i nesigurnosti su i nejasne poruke vladinih i zdravstvenih službenika. Sve to dodatno uzrokuje negativno ponašanje u društvu. Jedan od okidača nesigurnosti je i osjećaj uzbune. On uzrokuje nekontrolirano ponašanje ljudi koje kod drugih izaziva strah. Primjerice, bili smo svjedocima gdje ljudi sumanuto prazne police trgovina, što je nerijetko uzrokovalo nestašicu hrane i potrepština poput toaletnog papira. Razlozi ovakvog ponašanja leže u dvije činjenice: pandemija COVID-19 doživljavana je

⁶ Isto, 157.

⁷ Cullen, Y. - Gulati, G. - Kelly, B. D., „Mentalhealthinthe COVID-19 pandemic“, *An International Journal of Medicine*, br. 113, svibanj 2020., str. 309.

kao "stvarna" prijetnja i očekuje se da će potrajati neko vrijeme, a druga činjenica odnosi se na takvo ponašanje koje služi kao sredstvo za povratak osjećaja kontrole nad situacijom.⁸ Da bi se uklonile negativne posljedice pandemije, bilo je nužno razviti planove za rješavanje javnozdravstvenog problema mentalnog zdravlja i nadzor mentalnog zdravlja populacije kako bi se omogućio adekvatan odgovor na predviđena pitanja mentalnog zdravlja. U svakom slučaju, pandemija COVID-19 i danas je jedan od glavnih izazova svjetskog zdravstvenog sustava koja i dalje uzrokuje bolničko liječenje oboljelih, ali i smrt.

Slika 1. Dinamika prijenosa infekcije SARS-CoV-2 kod ljudi

⁸ Cullen, Y. - Gulati, G. - Kelly, B. D., „Mental health in the COVID-19 pandemic“, *An International Journal of Medicine*, br. 113, svibanj 2020., str. 311.

Izvor: Chakrabortya, I. - Maity, P., „COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention“, *Science of The Total Environment 1*, 2020., str. 728.

1.2. EKONOMIJA

Pandemija COVID-19 ostavila je veliki trag na aktivnostima međunarodnog poslovanja. To je najočitije u slobodnom kretanju ljudi i robe među državama. Regionalni trgovinski blokovi, uključujući Europsku uniju, koji su se temeljili na ideji slobodnog kretanja između zemalja, promijenili su se zbog toga što su pojedine zemlje zatvorile svoje granice.⁹Zemlje su odlučile uvesti tzv. lockdown kako bi spriječile daljnji prijenos virusa i širenje bolesti. Sve vrste prijevoza, uključujući i međunarodne letove, bili su obustavljeni. Istraživanja su pokazala kako je za vrijeme pandemije 75 % tvrtki imalo uvjete biti likvidnima samo dva mjeseca.¹⁰Ujedno, tvrtke su morale promijeniti svoje modele poslovanja i fokusirati se na online poslovanje koji bi bile dostupne potrošačima. Neke su se tvrtke uspijevale adaptirati novonastaloj situaciji brže od ostalih jer su željele biti prisutne na tržištu. Pad poduzetništva i inovacija ostavio je društvo ranjivijim nego ikad prije. Pandemija je šokirala gospodarstvo i potrošače, odnosno kupce. Naime, radnici su izgubili svoje prihode uslijed masovnih otkaza, čime se automatski smanjivala potrošnja, što je uzrokovalo smanjenje potražnje. Pandemija COVID-a 19 utjecala je na globalne lance vrijednosti, što je uzrokovalo negativne promjene u poslovanjima. Problemi u kineskoj opskrbi utjecali su na cijeli svijet, ali nisu bili jednaki. Naime, efekti prelijevanja poremećaja i izazova u kineskoj opskrbi ovisili su od sektora do sektora, kao i o lokaciji izbijanja virusa COVID-19 i zaštitnim mjerama koje su formirane u Kini. Stoga je jasno da su europski, američki i istočnoazijski regionalni lanci vrijednosti bili znatno više ugroženi, a u nekim industrijama dovedeni su na rub opstanka.

⁹ Kovač, I., *Refleksije pandemije COVID-19 i utjecaj na međunarodno poslovanje*, Ekonomska politika Hrvatske u 2021., Hrvatsko društvo ekonomista, Zagreb, 2022., str. 389.

¹⁰ Isto.

Pandemija je ostavila dugoročne posljedice u globalnoj ekonomiji jer je smanjen broj osnivanja novih tvrtki i start-upova, a time i novih radnih mjesta i inovacija. Prema nekim istraživanjima, posljedice ovakvih pandemija traju i do 40 godina.¹¹ Negativne stope rasta svjetske ekonomije upućuju na značajan ekonomski pad koji se očituje kroz smanjenje bruto domaćeg proizvoda, rast stope nezaposlenosti, pad izvoznih aktivnosti te pogoršanjem drugih makroekonomskih pokazatelja. Očito je da je pandemija virusa COVID-19 neviđeni poremećaj koji je zahvatio svjetsku ekonomiju i globalno gospodarstvo, a koja je uzrokovala smanjenje potrošnje i proizvodnje diljem svijeta.

1.3. GLOBALNO OKRUŽENJE

U ljudskoj prirodi je da se priroda koristi u svrhu kako bi se njome manipuliralo. Današnje povećano korištenje tehnologije, industrijalizacija i modernizacija uzele su maha kako bi se zadovoljio sve veći broj ljudi na zemlji. Sve navedeno negativno utječe na globalno okruženje, pa je javlja povećana briga za okoliš koja uključuje onečišćenje vode i zraka, globalno zagrijavanje, klimatske promjene, oštećenje ozonskog omotača, iscrpljivanje razine podzemne vode, promjena biološke raznolikosti i ekosustava, onečišćenje arsenom i još mnogo toga. Okolina i okoliš se sve više zagađuje od strane ljudi, te dolazi do narušavanja prirodnih odnosa. Posljedice zagađenja okoliša otvorile su mnoga moderna današnja pitanja. Uz to što priroda biva devastirana, javila i pandemija COVID-a – 19 koja je prouzrokovala potpune ili djelomične blokade u selima i gradovima cijeloga svijeta, pogađajući i najrazvijenije zemlje. Nacionalne vlade zabranile su kretanje građana izvan mjesta prebivališta s ciljem sprečavanja širenja virusa. Sve lokalne, nacionalne i međunarodne manifestacije su otkazane, kao i putovanja su otkazana, dok su neke vrste industrija potpuno nestale. Ograničavanje kretanja imalo je pozitivan učinak na okoliš.

¹¹ Chakrabortya, I. - Maity, P., „COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention“, *Science of The Total Environment 1*, 2020., str. 131.

Naime, industrija nije radila, automobili skoro da nisu vozili, pa se smanjila emisija industrijskog otpada, stakleničkih plinova i otrovnih sitnih suspendiranih čestica. Znatno je smanjena primjena konvencionalnih izvora energije i fosilnih goriva. Ekosustavi su se krenuli oporavljati, a razina onečišćenja na turističkim mjestima znatno je smanjena. Ozonski sloj je doslovno oživio. Pandemija je pokazala svoju kontrastnu posljedicu na ljudsku civilizaciju, jer je s jedne strane izazvala svjetsko uništenje, ali je s druge strane stvorila vrlo pozitivan utjecaj na svjetsko globalno okruženje.¹²

¹² Chakrabortya, I. - Maity, P., „COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention“, *Science of The Total Environment 1*, 2020., str. 138.

2. VJERSKI ŽIVOT U VRIJEME COVID-19 PANDEMIJE

2.1. LITURGIJSKI OBREDI U PANDEMIJI

COVID-19 pandemija ostavila je utjecaja i na vjerski život, pogotovo za vrijeme lockdowna kada vjernici nisu bili u mogućnosti sudjelovati na svetoj misi. COVID-19 pandemiju u katoličkom smislu obilježile su poluprazne crkve i maskirana lica, ali i kriza identiteta i marginalizacija Crkve. Krajem ožujka 2020. godine, kada se pandemija uhvatila zamaha, sudbina svake institucije, pa tako i crkve, ovisila je o pitanju je li ona važna služba ili ne. Bilo silom ili po vlastitom izboru, biskupi su vodeći računa o zdravlju ljudi, zatvorili crkve. Mnogi vjernici su se osjećali napuštenima jer je Rimokatolička crkva ukinula javne mise i sakramente, pa su se vjernici osjećali napuštenima. Tijekom lockdowna bilo je moguće dobiti osnovne namirnice iz trgovine, ali vjernici nisu mogli doći do osnovne duhovne namirnice – kruha života koji je vjernicima bio uskraćen mjesecima. Smatram kako je ovo bio poraz katoličanstva jer je došlo do inverzije prioriteta. Sigurnost i zdravlje nesumnjivo su važni, ali duhovna dobrobit je po meni važnija. Katolička crkva morala je otvoriti vrata svijetu koji je iznenada suočen s mislima o vlastitoj smrti. Naime, lockdown je nametnuo obvezu da se javna okupljanja ograniče na deset osoba i manje, pa je katolicima rečeno da više nije moguće sudjelovati na svetim misama i primiti svete sakramente. Činjenica je da su svećenici i vjernici morali nositi zaštitne maske kako bi sudjelovali na svetim misama.

Nakon što su mjere za suzbijanje pandemije popustile, pastoral se morao adaptirati, pa su se javile poteškoće pri katehiziranju i vjerskom poučavanju, a pogotovo u podjeli svetih sakramenata i sudjelovanju u sprovodima.¹³ U vrijeme pandemije, dio svećenika koji je zagovarao slobodu izbora, bio je u bliskim kontaktima s vjernicima, pa je bio izložen riziku od zaraze COVID-19 virusom. Oni su preuzimali rizik s kojim su se dobro nosili jer su

¹³ Bodrožić, I., *Izazovi u vrijeme pandemije COVIDa-19*, Crkva u svijetu 55, Split, 2020. str. 676.

ugrožavali svoj život, život osobe s kojom su bili u kontaktu, ali i život treće osobe koja je mogla biti kolateralna žrtva.

Ako se na pandemiju i njen utjecaj na vjerski život pogleda iz današnje perspektive, jasno je da je stožer koji je donosio mjere u svrhu sprečavanja širenja pandemije, ugrozio svaki oblik slobode, uključujući i vjersku slobodu. Na samom početku pandemije, Crkva je u globalu, ne razmišljajući o vjerskim pravima i slobodama, pristala na civilne odredbe jer se brinula o sigurnosti i zdravlju građana.

Drugi val COVID-19 iznjedrilo je pitanje na koje se tražio odgovor kako sačuvati vlastitu autonomiju poradi duhovnoga dobra svojih vjernika. Kako navodi Bodrožić, pristup sakramentima je vjerničko pravo koje se tiče bitnih sadržaja života; stoga je od životne važnosti kao životno pravo, te bi ga kao takvo trebalo poštivati i braniti u javnosti, a ne ga ograničavati kao u vrijeme pandemije.¹⁴ Sakramentalni život je svrha i smisao života kojeg se vjernik ne smije i ne može odreći. Stoga i Papinska akademija za život drži da je COVID-19 bio globalni rizik kojeg čovječanstvo do sada nije imalo prilike upoznati, ali isto tako navodi kako je s tim rizikom trebalo znati živjeti.¹⁵

U kontekstu pandemije, važno je spomenuti i pojmove milosrđa i poslušnosti. Na poslušnost se može pozvati u slučaju pandemije, ukoliko su navedene odluke djelo milosrđa, a milosrđe je osnovna komponentna katoličkog moralnog zakona. S druge strane, ako aktivnosti i procedure u borbi protiv COVID-19 koje je usvojila Crkva nisu milosrdna djela, oni ostaju jednostavno ad-hoc odluke javnog zdravstva, koje određena skupina liječnika objavljuje kao savjet o tome kako se boriti s pandemijom.

U obranu zabrane javnih misa, biskupi su vjernicima govorili kako je zatvaranje Crkve bio čin milosrđa kako bi se zaštitili od virusa. U osnovi, Crkva koja napušta ljude, kao i svi drugi, postavila je kao inovativno sredstvo milosrđe prema bližnjemu.

¹⁴ Isto, str. 677.

¹⁵ Isto, str. 678.

Slika 2. Svećeničko propovijedanje za vrijeme Sv. mise

Izvor: Virovitičko – podravska policija (dostupno na <https://viroviticko-podravska-policija.gov.hr/vijesti-8/virovitica-sveta-misa-za-blagdan-svi-sveti/10171>, 03.03.2024.)

2.2. PAPA FRANJO I CIJEPLJENJE PROTIV COVID-19

Od početka pandemije, Papa je pozivao cijeli svijet na borbu protiv COVID-19 i na solidarnost prema najranjivijima. Važno je spomenuti kako su papa Franjo i papa u miru Benedikt XVI. primili cjepivo protiv COVID-19, no primanje cjepiva nisu nametali i drugima nego su smatrali da cijepljenje nije moralna obveza.¹⁶ Zauzimajući se za zdravlje cijelog čovječanstva, Papa se u pandemiji pozivao na ono što je obilježje kršćanskoga života - ljubav. Za papu Franju „cijepiti se cjepivima koje je odobrila nadležna vlast čin je ljubavi. Pridonijeti cijepljenju velikoga dijela populacije čin je ljubavi. To je ljubav prema

¹⁶ Kongregacija za nauk vjere, „Bilješka o moralnosti korištenja nekih cjepiva protiv COVID-19“, *Informativna katolička agencija*, 22.12.2020., na: <https://ika.hkm.hr/dokumenti/biljeska-o-moralnosti-koristenja-nekih-cjepiva-protiv-covida-19/>, (26.03.2024.)

sebi samomu, ljubav prema rodbini i prijateljima, ljubav prema svim narodima“.¹⁷ Na taj način Papa je poticao i inspirirao znanstvenike, zdravstvene djelatnike, lidere, nacionalne i međunarodne organizacije i sve ljude dobre volje koji u cijelom svijetu potiču građane da se cijepe i da rade na tom da cijepljenje bude svugdje moguće.¹⁸ Razmatrajući cijepljenje na globalnoj razini, Sveti Otac tražio je da cijepljenje obuhvati cijeli svijet i da poveća lokalnu zdravstvenu kulturu: „Znanje treba dijeliti s drugima, svi trebaju sudjelovati u njemu, znanost treba biti zajednička. Papa je zagovarao kako hitno treba pomoći zemljama koje imaju premalo cjepiva, ali to treba učiniti s dugoročnim planovima, a ne na brzinu samo zato da bi bogate zemlje bile sigurnije. Lijekove treba dijeliti s dostojanstvom, a ne kao milostinju. Kako bi se učinilo pravo dobročinstvo, treba poticati znanost i njezinu cjelokupnu primjenu: treba razumjeti okolnosti u svakoj zemlji, uvesti liječenje i potaknuti rast zdravstvene kulture.“¹⁹

Crkva je govorila da se ljudi moraju vratiti zajednici i razviti osjećaj da smo dio nečeg većeg kroz dokumente Papinske akademije za život²⁰, potom kroz nebrojene Papine intervencije te osobito dramatični govor na praznom trgu sv. Petra u Rimu 27. ožujka 2020. godine.²¹ Spominjući strašne posljedice pandemije, Papa je govorio i o duhovnim problemima koji opterećuju cijeli svijet: pohlepa, laž, neosviještenost glede velikih nepravdi i različitih nasilja, materijalizam, lažne sigurnosti, egoistični osjećaj svemoći,

¹⁷ Vicini, A., „Papa Franjo, cjepiva i svjetsko zdravlje“, *Obnovljeni život*, 2023, 78 (1), str. 122.

¹⁸ Isto, str. 123.

¹⁹ Isto, str. 123

²⁰ Papinska akademija za život, „Pandemija i univerzalno bratstvo“, *Pontificia Accademia per la Vita*, 27.06.2022. na: <http://www.academyforlife.va/content/pav/it/the-academy/activity-academy/pandemia-e-fraternita-universale.html>, *Humana communitas u doba pandemije*, 29.02.2024.

²¹ Papa Franjo, „Što ste bojažljivi? Kako nemate vjere?“, *Vatikan*, 27.03.2020., na: http://www.vatican.va/content/francesco/hr/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200327_omelia-epidemia.html, (05.03.2024.).

neposlušnost Božjim pozivima i sl. U svom govoru Papa se osvrnuo i na bolest svijeta i planeta, misleći na duhovnu bolest. Predložio je naučiti razlikovati prolazne, ovozemaljske stvari od spasonosnih, naglašavajući kako jedino Krist donosi mir.

2.3. ODNOS CRKVE U HRVATA PREMA CJEPIVU PROTIV COVID-19

Što se tiče Crkve u Hrvata i primanja cjepiva za vrijeme pandemije, važno je istaknuti da su biskupi ostavili slobodu izbora vjernicima. Crkva se držala stava da mjere i odluke za sprečavanje širenja COVID-a trebaju izbjegavati svaku vrstu prisile i uvjetovanja. No, ipak je došlo do polarizacije Crkve. Na jednoj strani su se isticali svećenici koji su bez pogovora slušali civilne vlasti i upute stožera, a nasuprot njima su se našli oni koji su zagovarali slobodu izbora.

2.4. POBORNICI CIJEPLJENJA CJEPIVOM PROTIV COVID-19

Jedan od svećenika koji se vodio uputama stožera i zalagao za cijepljenje cjepivom protiv COVID-19 bio je prof. dr. sc. Josip Grbac, etičar i profesor moralne teologije, koji je smatrao da je cijepljenje „čin ljubavi“. Njemu je bilo neshvatljivo da se kršćani ne vode Papinim činom cijepljenja jer je Grbac smatrao kako u pandemiji nismo imali alternativu cijepljenju.²² Njegove stavove dijelio je i nadbiskup Mate Uzinić koji je svojom objavom na društvenim mrežama jasno pokazao da zagovara nužnost cijepljenja, tvrdeći da je to pravi izraz kršćanske ljubavi, a pri tome je zaobišao problematiku savjesti, podjela u

²² Grace, M., „Ugledni katolički intelektualac apelira: Nitko se ne može cijepiti umjesto mene i biti umjesto mene odgovoran za druge“, *Novi list*, 10.10.2021., na: <https://www.novolist.hr/novosti/ugledni-katolicki-intelektualac-apelira-nitko-se-ne-moze-cijepiti-umjesto-mene-i-bit-i-umjesto-mene-odgovoran-za-druge/> (28.03.2024.)

društvu i ljudskih sloboda.²³ S druge strane, Komisija HBK-a za promicanje pravde i mira, uputila je crkvenoj, ali i široj javnosti, njihova promišljanja kako bi se prevladale određene društvene napetosti uobličene u Izjavu - Ljubavlju nadvladati pandemiju straha.²⁴ Promišljanja su obuhvatila podjele u društvu, nepovredivost osobne savjesti i društvenu odgovornost, dijalošku savjest, nadilaženje moralnih dvojbi, važnost prevencije, nužnost zajedništva i osobne odgovornosti te vjernost evanđelju i evangelizacijskom poslanju Crkve.

2.5. SVEĆENSTVO KOJE JE PODUPIRALO SLOBODU IZBORA PRI KORIŠTENJU CJEPIVA PROTIV COVID-19

U odnosu na svećenike koji su bez pogovora slušali civilne vlasti i podupirali korištenje cjepiva, smatram kako je do izražaja došla većina svećenika koji su podupirali slobodu izbora pri korištenju cjepiva protiv COVID-19.

Jedan od svećenika koji je zagovarao slobodu izbora je don Anđelko Kaćunko, koji u svojoj knjizi „Stop koronacizmu! – Sloboda narodu“ navodi kako je Crkva imala kukavno držanje u korona – tiraniji te kako je izostala svaka vrsta otpora i hrabrosti u suprotstavljanju laži i teroru tzv. pandemije.²⁵ Don Kaćunko smatra kako je od početka pandemije jasno da se radi o „COVID–uroti“ koja se razvijala pod agresijom medijskoga pranja mozga. U slučaju COVID-urote, don Kaćunko smatra da su odmah bile uočljive goleme “rupe” u logici, a besmislenost njihovih mjera mogla je značiti ozbiljnost samo smrtno preplašenim masama,

²³ *Objava nadbiskupa Mate Uzinića na društvenoj mreži Facebook*, 13.01.2021., dostupno na: https://web.facebook.com/mate.uzinic/posts/4595836793809289?_rdc=1&_rdr (27.03.2024.)

²⁴ Hrvatska biskupska konferencija, „Izjava – Ljubavlju nadvladati pandemiju straha“, *Informativna katolička agencija*, 06.12.2021., na: <https://hbk.hr/ljubavlju-nadvladati-pandemiju-straha/>, (08.03.2024.).

²⁵ Kaćunko, A., *Stop koronacizmu! – Sloboda narodu*, Tempus, Split, 2021., str. 18.

jer je u tu svrhu na svim razinama izvedena neviđena kampanja globalnog zastrašivanja.²⁶ Zato su, uz odvratno manipulativne televizijske scene, u svrhu opravdavanja štožeraških postupaka angažirana i „ugledna imena” akademske razine, također izvan medicinske branše. Ujedno, drži da su apsolutno svi postupci i odluke odgovornih u Crkvi tijekom „pLandemije“ potpuno pogrešni i promašeni.²⁷ Prvenstveno misli na „zatvaranje crkava” odnosno dokidanje bogoslužja upravo u vrijeme prije Uskrsa – temeljne svetkovine svih Kršćana. Zatim, prava sramota Crkve je kukavna šutnja i ne pružanje otpora te pristajanje na nehumane i protuvjerske mjere tzv. civilnih stožera.

S don Kaćunkom se slaže i umirovljeni biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko - mrkanski Ratko Perić. On je bio jedan od rijetkih s područja BiH i Hrvatske koji u pandemiji COVID–19 u niti jednom trenutku nije naložio zatvaranje crkava i obustavu liturgijskih slavlja. On je smatrao da katolici u pandemiji nisu smjeli gubiti pamet koja mora smisliti odgovor onomu koji traži obrazloženje nade koja je u ljudima.²⁸ Drži da se svemogući Bog poslužio virusom da opomene ljudski rod, i to sve ljude u isto vrijeme i na isti način. Smatra da je Bog proveo svoju virusnu „globalizaciju“ i da je Bog ovom kušnjom virusa stavio u pitanje svu našu slavnu znanost koja je postala „znanstveno tele“ modernom idolopokloniku; i bogatu ekonomiju koja je jedina briga što sve ljude može spopasti; i državu koja je super-sila.²⁹ Drži da je sve ovo možda nebeski poziv da se s tjelesnoga i materijalnoga naglasak prenese na duševno i duhovno.³⁰

Jedan od svećenika koji se zalagao za slobodu izbora svakako je prof. dr. don Josip Mužić koji navodi kako pobornici cijepljenja kao argument za vjernike koriste činjenicu da se

²⁶ Isto, str. 19.

²⁷ Isto, str. 19.

²⁸ Biskupska konferencija BiH, „Intervju mons. Ratka Perića za portal Dnevnik.ba“, *Informativna katolička agencija*, 27.11.2020., na: <https://ika.hkm.hr/bk-bih/intervju-mons-ratka-perica-za-portal-dnevnik-ba/>, (08.03.2024.)

²⁹ Isto.

³⁰ Isto.

papa Franjo cijepio.³¹ To je uistinu neosporivo, ali vjernici se nisu dužni cijepiti eksperimentalnim cjepivom koje je povezano s pobačajem. Don Josip Mužić drži da je Papa izrazio svoje mišljenje, no službeni stav je donio dokument Kongregacije za nauk vjere koji navodi kako cijepljenje nije moralna obaveza.³² Učiteljstvo Crkve upozorava kako je cjepivo protiv COVID-19 problematično, pa bi se trebali ispuniti moralni uvjeti kako bi se cjepiva mogla uzeti u obzir u borbi protiv pandemije.³³ Obavezna primjena cjepiva nije etički opravdana. Papa nikada i nigdje nije rekao da cjepivo mora biti obavezno, pa ga se zato zloupotrebljava.³⁴ Ključnu ulogu ima savjest, pa ona mora biti mjerilo odluka jer je ona prvi od Kristovih namjesnika. Savjest dolazi prije Pape jer se ona otvara Bogu kojem je i Papa podložan.³⁵ Papa je jamac kršćanske memorije, on je razvija i brani, stoga zdravica za savjest treba prethoditi onoj za Papu jer bez savjesti nema ni papinstva.³⁶ Savjest je pravi autoritet Pape, no ugrožena je od konformizma i subjektivizma. Kao primjer opravdane neposlušnosti kojom se Crkva spašava, Josip Mužić navodi i poučan primjer protuzakonnog ređena, kada su bili ugroženi preživljavanje i dobrobit Crkve.³⁷ U tom slučaju, neposlušnost Papi tada je opravdana i pravedna. U stanju epidemije, u igri je sudbina tijela i duše jer cjepivo može prouzrokovati smrt, pa osoba upada u očaj i dovodi u pitanje spasenje duše. Ako je preporuku o primanju cjepiva donio duhovni autoritet, ljudi koji se iz moralnih razloga nisu htjeli cijepiti cjepivom koje za biološki materijal koristi fetalne stanične linije izvedene iz tkiva fetusa iz namjernih pobačaja, razočarali su se u vjeru te su se polako udaljavali od Crkve.³⁸ Stoga crkveni

³¹ Mužić, J., *Cjepivo – Da ili ne? Moralno rasuđivanje u vrijeme korone*, Kyrios, Split, 2021., str. 37.

³² Isto, str. 38.

³³ Isto, str. 39.

³⁴ Isto, str. 39.

³⁵ Newman, J. H., *Lettera al duca di Norfolk. Coscienza e libertà*, Paoline, Milano, 1999., str. 237.

³⁶ Isto, str. 237.

³⁷ Isto, str. 238.

³⁸ Isto, str. 238.

vjerodostojnici moraju poticati pravo na samostalno i dobrovoljno cijepljenje, a ljudi se moraju oduprijeti osjećaju krivice i djelovati po vlastitoj savjesti.³⁹

Fra Nikola Leopold Noso, koji je ujedno i liječnik, smatra da strahu doprinosi prisila cijepljenja kojom se ugrožavaju savjest i sloboda uz prijetnju oduzimanja istih.⁴⁰ U vrijeme pandemije, svi smo bili bombardirani pitanjima o cjepivima, pa je poziv na cijepljenje prirastao u prisilu i psihološki pritisak. Ljudi bili zastrašivani jer se tražila poslušnost bez pogovora. Fra Leopold Noso je izričito protiv cjepiva jer su oni moralno okaljani i neprihvatljivi. Naime, pri testiranju, razvoju i nastanku, cjepiva su povezana s namjernim pobačajima, nemaju jamstvo sigurnosti i nisu dovoljno provjereni. Ovakva cjepiva dopuštena su za korištene u iznimnim situacijama, tada ne predstavljaju grijeh, ali mora se ispuniti niz ozbiljnih uvjeta koji ni dan danas nisu ispunjeni.⁴¹ On smatra kako nije ušao u neposluh prema Crkvi jer se nije cijepio jer je učinio sve da zaštiti sebe i druge od širenja virusa. Ucjena cijepljenjem od strane institucija, radi pristupa osnovnim ljudskim pravima, predstavlja tešku povredu dostojanstva ljudske osobe.⁴²

Br. Dražen Marija Vargašević, katolički redovnik i svećenik, protumačio je ozbiljnu opasnost koja se u situaciji zdravstvene krize zove idolopoklonstvo ili idolatrija.⁴³ On zaključuje kako je u srži idolatrije volja za moć, s obzirom da parazanost želi vladati uz pomoć tehnologije, parapolitika uz pomoć totalitarizma, a parareligija autoritarnošću i

³⁹ Isto, str. 239.

⁴⁰ „Fr. Nikola Noso: Moralni vidik lijekova i cjepiva protiv Covida“, *Fratar.net*, na: <https://www.fratar.net/542-fr-nikola-noso-moralni-vidik-lijekova-i-cjepiva-protiv-covida>, (28.03.2024.)

⁴¹ Isto.

⁴² Isto.

⁴³ „Br. Dražen Marija Vargašević: Idolopoklonstvo i zdravstvena kriza“, *Međugorje-info.com*, 06.11.2021., na: <https://www.medjugorje-info.com/komentar/br-drazen-marija-vargasevic-idolopoklonstvo-i-zdravstvena-kriza>, (29.03.2024.)

nasiljem nad savješću.⁴⁴ Drži kako anti idolatrija nije borba protiv čovjeka, nego protiv zla neistine i Oca laži. Zato se ne trebamo boriti jedni protiv drugih i ne pristajati na zavade.⁴⁵ Smatra kako bi bilo lijepo kad bi se oko traženja istine i kvalitetnih odgovora više angažirali i unutar Crkve.

Dr. sc. fra Mario Knezović, ujedno i doktor komunikologije, podsjeća da osnovna uloga zdravih medija treba biti: istina, informacija, objektivnost. Međutim, u vremenu COVID-19 krize došlo je do cenzure neslućenih razmjera.⁴⁶ Objektivno i istinito informiranje ustupilo je mjesto dezinformaciji, manipulaciji i sijanju straha. Smatra kako je plan medija bio posijati paniku i strah.⁴⁷ Podsjećajući na kanon 747 Zakonika kanonskoga prava Katoličke Crkve, koji kaže kako Crkva ima dužnost i prirodno pravo, neovisno o bilo kojoj ljudskoj vlasti, propovijedati Evanđelje svim narodima, Knezović ističe da se taj proces i zadaća – koči.⁴⁸ Stječe se dojam kako se biskupe, svećenike i vjernike koji brane slobodu savjesti – Božjega glasa u nama – te zastupaju slobodu izbora cjepiva, abortira iz javnoga prostora.⁴⁹

Jedan od rijetkih svećenika koji je pozivao i održavao misna slavlja je splitski svećenik Josip Delaš. Naime, on je pokušavao održavati mise za vjernike na splitskoj Sirobuji, no policija je sprečavala vjernike da uđu u crkvu. Delaš je smatrao da vjernici u crkvi mogu

⁴⁴ „Br. Dražen Marija Vargašević: Idolopoklonstvo i zdravstvena kriza“, *Međugorje-info.com*, 06.11.2021., na: <https://www.medjugorje-info.com/komentar/br-drazen-marija-vargasevic-idolopoklonstvo-i-zdravstvena-kriza>, (29.03.2024.)

⁴⁵ Isto.

⁴⁶ „Vapaj četvorice svećenika u izazovnim vremenima obilježenima bolešću Covid-19“, *Hrvatska katolička mreža*, 06.11.2021., na: <https://hkm.hr/vijesti/domovina/vapaj-cetvorice-svecenika-u-izazovnim-vremenima-obiljezenima-bolescu-covid-19/>, (29.03.2024.)

⁴⁷ Isto.

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto.

biti raspoređeni na udaljenosti od dva metra, kako su to i propisivale mjere nacionalnog stožera Civilne zaštite.⁵⁰

Svakako je važno spomenuti i Zrenjaninsku biskupiju u Vojvodini koja je odredila da će svim svećenicima koji nisu primili bar jednu dozu cjepiva zabraniti dijeljenje sakramenata i rad s ljudima.⁵¹ Zabrana je uvedena na temelju odluke Svetog Oca da u Vatikan mogu ući i boraviti samo osobe sa „zelenom potvrdom“, koja se mogla dobiti na temelju cijepjenja, preboljenja COVID-a ili negativnog PCR testa.

2.6. MORALNA OPRAVDANOST CJEPIVA PROTIV COVID-19

Najvažnije moralno pitanje koje je vezano uz cjepivo jest njegova okaljanost. Naime, cjepivo je zbog silnog pritiska u rekordnom roku došlo do ljudi, zanemarujući uobičajenu medicinsku praksu i provjere.⁵² To znači da u sebi krije nepoznanice od kojih neke mogu biti kobne. Postavljalo se pitanje zašto se forsira upotreba cjepiva u eksperimentalnoj fazi, a zanemaruje ispitivanje učinkovitosti postojećih lijekova. Talijanski mikrobiolog Andrea Crisanti navodi kako je potrebno od pet do osam godina za proizvodnju jednog cjepiva.⁵³ Iz toga izvodim zaključak da učinkovitost cjepiva uopće nije provjerena, ali ni moralna. Naime, u pripravi nekih cjepiva protiv virusa COVID-19 koristile su se stanice pobačene djece. Više američkih katoličkih biskupa i predstavnika pokreta za život uputili su 17. travnja 2020. otvoreno pismo američkoj Agenciji za hranu i lijekove (FDA) u kojem su

⁵⁰ „Svećenik u splitskom predgrađu potvrdio da je pozvao vjernike na svetu misu“, *Bitno.net*, 05.04.2020., na: <https://www.bitno.net/vijesti/hrvatska/svecenik-u-splitskom-predgradu-potvrdio-da-je-pozvao-vjernike-na-misu/>, (30.04.2024.)

⁵¹ Džeba, I., „Zrenjaninska biskupija zabranjuje rad svim svećenicima koji se nisu cijepili, morat će napustiti župne zgrade“, *Bitno.net*, 28.10.2021., na: <https://www.bitno.net/vijesti/svijet/zrenjaninska-biskupija-zabranjuje-rad-svim-svecenicima-koji-se-nisu-cijepili-morat-ce-napustiti-zupne-zgrade/>, (28.03. 2024.).

⁵² Mužić, J., *Cjepivo – Da ili ne? Moralno rasuđivanje u vrijeme korone*, Kyrios, Split, 2021., str. 113.

⁵³ Isto, str. 114.

tražili da cjepivo protiv COVID-a vida bude u skladu s osnovnim moralnim načelima, a poglavito s najvažnijim načelom da je ljudski život svet i da se nikad ne smije izrabljivati.⁵⁴ Barem pet tvrtki koje su radile na izradi cjepiva protiv COVID-a su koristile jednu od dvije stanične linije dobivene od hotimično pobačenih beba koje moraju biti zdrave. Cjepiva su rađena i od staničnih linija koje su izvorno razvijene od pluća ženskog fetusa pobačenog 1964. godine i pluća muškog fetusa pobačenog 1966. godine.⁵⁵ Još 2005. godine Papinska akademija za život je upozorila kako su ta cjepiva dobivena korištenjem virusa iz tkiva uzetih iz tkiva fetusa koji su bili zaraženi i hotimično pobačeni, a virusi su kasnije oslabljeni i uzgojeni na ljudskim staničnim linijama koje su također dobivene iz hotimičnih pobačaja, ona ne prestaju postavljati važne etičke probleme.⁵⁶ Papinska akademija za život još je 2005. godine osudila praksu ovako dobivanih cjepiva kao neetičnu.⁵⁷ Svaka takva formalna suradnja sa zlom pobačaja je uvijek moralno nedopuštena. Oni koji koriste takva cjepiva iz zdravstvenih razloga ostvaruju barem posrednu, daleku pasivnu materijalnu suradnju u pobačaju, i neposrednu pasivnu materijalnu suradnju u njihovoj komercijalizaciji. Velika zdravstvena dobrobit koju donose ova cjepiva ne može biti opravdanje za njihovo korištenje jer se time upada u neprihvatljivu logiku da cilj opravdava sredstvo koja nije moralno prihvatljiva. U stvarnosti uistinu postoji materijalna suradnja sa zlom jer su sporna cjepiva stvarno u svojoj pripravi uključivala korištenje stanica pobačene djece. Ne radi se o stanicama nenamjerno pobačenih fetusa preko spontanog pobačaja, nego namjerno

⁵⁴ Smeaton, P., „Catholic bishops, pro-life leaders: COVID-19 vaccines should be „free from any connection to abortion“, *LifeSiteNews*, 20. 04. 2020., na: <https://www.lifesitenews.com/news/catholic-bishops-pro-life-leaders-covid-19-vaccines-should-be-free-from-any-connection-to-abortion> (26. 03 2024.).

⁵⁵ Pontificia Accademia per la Vita, „Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feto umano abortito“, *Corvelva*, 05.06.2005., na: <https://www.corvelva.it/approfondimenti/notizie/riflessioni-morali-circa-i-vaccini-preparati-a-partire-da-cellule-provenienti-da-feto-umano-abortito.html>, (28.03.2024.).

⁵⁶ Isto.

⁵⁷ Isto.

pobačenih fetusa koji se biraju zdravi da bi se imao materijal za medicinske svrhe. Stoga se takva cjepiva nikad ne mogu olako shvatiti.

Američka biologinja Pamela Acker navodi da dok se čini da dokument Papinske akademije za život daje dopuštenje uporabi cjepiva pod određenim okolnostima bez segmenta grijeha, dopuštenje za cijepljenje cjepivima abortiranih fetalnih stanica je u izravnoj suprotnosti s ispravnim moralnim principima, te je teško uvidjeti kako bi ovo dopuštenje bilo opravdano.⁵⁸ Ističe da je na rubu ludila misliti da se može stvoriti učinkovito cjepivo za suzbijanje pandemije manje od godinu dana, dok istodobno istraživači već desetljeće i pol neuspješno rade na cjepivu za vrlo sličan virus.⁵⁹ Kako su ova cjepiva uz to još u eksperimentalnoj fazi, ne zna se koje dugoročne štetne posljedice mogu proizaći iz njihove upotrebe.

Kako bilo, pandemija je naučila vjernike da su ljudi ranjivi, i bez obzira na poštivanje socijalne distance, svatko je mogao biti zaražen, a tako i drugoga zaraziti. Tako je pandemija ljudski život učinila nesigurnim, ali svakako je dala i svojevrsni doprinos jačanju ljudske svijesti i o krhkosti života i o svim ostalim rizicima povezanim s pandemijom.

⁵⁸ Acker, P., *Cijepljenje: Katolički pogled*, Kyrios, Split, 2021., str. 99.

⁵⁹ Isto, str. 100.

3. DUHOVNA DIMENZIJA BORBE PROTIV COVID-19

3.1. BORBA PROTIV PANDEMIJE – BORBA PROTIV STRAHA

Već je spomenuto kako se protiv COVID-19 borilo s političke i medicinske strane. Nije zanemariv ni sociološki, ekonomsko-gospodarski ni psihološki vid borbe protiv pandemije, gdje su psiholozi pomagali ljudima da očuvaju svoje psihičko zdravlje. Iznimno važna je duhovna dimenzija borbe protiv COVID-19, ali je ona pala u drugi plan, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj.

Među duhovnim dimenzijama borbe protiv koronavirusa jest borba protiv straha. Upravo strah inhibira i koči ono najbolje u nama, našu kreativnost i energiju. Strah također nepovoljno djeluje na naše fizičko i psihičko zdravlje, te osim što sputava, može uzrokovati i razne bolesti. Mnogi ljudi su uslijed svakodnevne izloženosti vijestima o korona virusu upravo blokirani, fizički i mentalno zatvoreni, u strahu. Kršćanska vjera nipošto nije magični štapić, no pouzdanje i povjerenje u Boga zacijelo može pridonijeti oslobođenju od strahova, fobija i zakočenosti. Duhovna dimenzija borbe protiv pandemije korona virusne bolesti bitno uključuje i ljubav prema bližnjemu. Isus nam nije dao zapovijed da ljubimo jedni druge samo u povoljnim okolnostima, nego u svim životnim situacijama, a osobito u trenutcima kada su drugi u nevolji i poteškoćama.

Pandemija je dodatno ogoljela postojeće stanje suvremenoga svijeta u kojem se na egzistencijalna pitanja odgovori traže isključivo u horizontalnoj perspektivi: medicinskoj, političkoj, ekonomskoj, psihološkoj, a sve manje u onoj vertikalnoj, duhovnoj, u konačnici, kršćanskoj dimenziji.⁶⁰ To ne čudi s obzirom da se odavno svjedoči kako kršćanska vjera polako umire u zapadnom svijetu i kako se Bog zaboravlja. Vjera i kršćanstvo mnogima služe kao ukras, pa je takva vjera u kriznim vremenima beskorisna.

⁶⁰ Vuković, D., „Duhovna dimenzija borbe protiv koronavirusa“, *Diacovensia* 29, 2021., str. 5.

U pandemiji uzrokovanoj COVID virusom, čovjek je spoznao vlastitu krhkost, nemoć i ranjivost. U jednu ruku, to je daleko od tragedije, a u drugu je nova prilika za novi početak i za duhovno ozdravljenje modernog čovjeka. Svaka kriza jest negativna, ali ona donosi i mogućnost da se čovjek probudi, obnovi vjeru i okrene bitnome, odnosno Bogu. Iskustvo nam govori da ljudi brzo zaborave Boga kada im dobro ide u životu, kada imaju materijalne stvari i kada su u stanju blagostanja. Tada slabi čovjekova duhovnost jer je on fokusiran na materijalno. Stoga je COVID-19 pandemija bila prilika da katolici obnove svoju vjeru i da se oslone na Boga kao temelj života. Tako iz perspektive vjere, COVID-19 predstavlja i blagoslov jer potiče na obraćenje, osnažuje vjeru te potiče čovjeka na ponovno otkrivanje Isusa Krista.

3.2. KATOLIČANSTVO POSLIJE COVID-19 PANDEMIJE

Pandemija COVID-19 sada je iza nas, pa je logično kako je svima laknulo što je pandemijska represija prestala, a ljudi su i zaboravili kako je ona uopće i postojala. Oni koji su je promicali, tijekom pandemije su stekli ogromno iskustvo koje žele upotrijebiti, a odnosi se na ograničavanje i oduzimanje sloboda običnih ljudi.⁶¹ Svakako valja napomenuti kako je u pandemiji ostvaren silno veliki profit, a postignuti su i mnogi ciljevi u uspostavi novog preustroja, odnosno rušenja starog (kršćanskog i naravnog) poretka. Ljudi i dalje obolijevaju, ali se o COVID-19 više ne govori, pa je paradoks da je, nakon silne panike koja je promijenila živote na gore, odjednom nastao tajac kao da ničega nema ili čak nije ni bilo⁶². Vlade su pokupovale velike količine cjepiva kojima ubrzo istječe rok i koji će se očito morati baciti, a samim time bačen je i novac na kupnju cjepiva. Nuspojave cjepiva se ne prate i ne ispituju, pa se zdravstveni sustav i nacionalne politike ponašaju kao da ih ni nema. Sve je više onih koji javno priznaju da su promicanjem strogih mjera protiv

⁶¹ Mužić, J., *Cjepivo – Da ili ne? Moralno rasuđivanje u vrijeme korone*, Kyrios, Split, 2021., str. 158.

⁶² Isto, str. 162.

bolesti COVID-19 i zagovaranjem nužnosti cijepljenja pogriješili, a među njima se vjerojatno mogu pronaći oni koji to iskreno čine, ali i oni koje potiče strah da će možda u bližoj ili daljoj budućnosti biti kazneno gonjeni.

Kao svima vidljiv zaključak proizlazi da je hijerarhijska Crkva činila krive korake, počevši od uskrate svete mise i sakramenta ispovijedi za narod, do opravdavanja cijepljenja i COVID-potvrda, pa se valja pripremiti na mogućnost da će zbog toga morati položiti račun⁶³. Ako svatko dađe svoj doprinos, tada će nam i Bog pomoći pa ćemo biti u miru sa svojom savješću i stanje će se, prije ili poslije, promijeniti nabolje.

3.3. POSLJEDICE COVID-19 PANDEMIJE NA ŽIVOT CRKVE

Posljedice COVID-19 pandemije odrazile su se i na crkveni život, a pogotovo na njene pastoralne i liturgijske aktivnosti. Najgore je bilo razdoblje lockdowna u kojem se nisu mogla organizirati liturgijska slavlja, slaviti sakramenti ni održavati svete mise. Blagoslov obitelji je bio ograničen, kao i sva vjerska okupljanja. Zbog zabrane ili ograničavanja broja sudionika radikalno se smanjio i broj vjenčanja u Crkvi tako da je po prvi puta u novijoj povijesti u Hrvatskoj u 2020. godini bilo više građanskih (57,15%) nego crkvenih vjenčanja (42,84%).⁶⁴ Inače, od ožujka do svibnja 2020. godine ukupno je sklopljeno 69,2% manje brakova nego u petogodišnjem prosjeku za isto razdoblje prije pandemije.⁶⁵ Jedna od gorih posljedica pandemije je povećani broj odsutne djece na misama. Nakon lockdowna, djeca, mladi i odrasli naviknuli su se na izbjivanje s mise, pa su se mnoge župe

⁶³ Isto, str. 163.

⁶⁴ Hrvatska biskupska konferencija, „Vjernici pred izazovom pandemije i potresa. Poruka biskupa Hrvatske biskupske konferencije sa 61. plenarnog zasjedanja održanog 18. i 19. siječnja 2021. u Zagrebu“, *Informativna katolička agencija*, 19.01.2021., na: <https://ika.hkm.hr/novosti/vjernici-pred-izazovom-pandemije-i-potresa/?fbclid=IwAR0RxA71VLJr9y-gFwZVvRhH5GhMyECL2Z27IHBhFqOSAjuDhfFsK4gksj4> (28.02.2024.).

⁶⁵ „Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje“, *Državni zavod za statistiku*, 05.08.2023., na: <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/stanovnistvo-brakovi.html>, (01.03.2024.).

susrele s novim izazovima. Na društvu su ostavljene duhovne i tjelesne posljedice, ali važno je spomenuti i pozitivne. Tako su neke obitelji otkrile važnost zajedničke molitve i duhovnosti. Pojedincima je to bila prigoda da ponovno spoznaju Boga. Svećenici su putem društvenih mreža nastojali prenositi poruke evanđelja. Tako je jedan svećenik, bolnički kapelan, koji se zarazio u bolnici, svakodnevno hrabrio bolesnike u borbi protiv pandemije, pa je o svom iskustvu objavio i knjigu.⁶⁶ Iskustvo pandemije pokazalo je da su ljudi koji su inače ravnodušni ili distancirani od religije, odjednom postali senzibilni za duhovne teme. No, pitanje je hoće li nas izazovi pandemije COVID-19 učiniti boljima ili ćemo opet nastaviti po starome. Možda će prisilna ograničenja ljude učiniti suosjećajnijima i senzibilnijima, možda će ih osvijestiti da treba usporiti ritam i posvetiti se važnim, esencijalnim životnim pitanjima. I sam papa Franjo stalno upozorava kako je potrebno mijenjati odnose jednih prema drugima, prema planeti, zraku i općenito životu. Papa spominje i potrebu planetarne solidarnosti, važnost supsidijarnosti i brigu o općem dobru. Napominje kako je COVID-19 otkrio ljudske duhovne, socijalne i fizičke ranjivosti. Osobito je iznio na vidjelo veliku nejednakost glede pristupa tehnologiji, zdravstvu (cjepivu) i obrazovanju. Navedene nepravde su posljedica čovjekova izbora. Zbog tolikih nepravdi u svijetu mnogi su izgubili nadu, a neizvjesnost i tjeskoba još su se više povećale. Da bismo izišli iz pandemije, Papa predlaže da se treba lijeviti i za velike društveno-ekonomske viruse. Pandemija je poslužila kao lakmus papir nejednakosti, privilegiranosti bogatih i zapostavljenosti siromašnih. Navedena nejednakost ponajbolje se u posljednje vrijeme pokazuje u naručivanju cjepiva i razlici postotka procijepljenosti stanovništva kod bogatih i siromašnih zemalja. Iako su papa Franjo i drugi na to uporno upozoravali, ipak se dogodio prevlast profita i novca na štetu ljudi koji su mogli biti spašeni da se smanjila pohlepa onih koji upravljaju.

⁶⁶ Doljanin, Š., *Marsovci kontra kovida groznog*, Salesiana, Zagreb, 2021., str. 52.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I ANALIZA

U ovome poglavlju prikazan je model istraživanja i opisuje se način operacionalizacije istraživanja. Daje se deskriptivna statistička analiza i iznose se rezultati testiranja hipoteza.

4.1. OPERACIONALIZACIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno temeljem analize mišljenja ispitanika o stavu katolika u Hrvatskoj prema COVID-19 pandemiji kroz anketni upitnik. Upitnik se sastojao od ukupno 10 pitanja, a odgovori su bili prikupljeni putem Google obrasca. Upitnik je bio poslan na 57 e – mail adresa, a ukupno 57 ljudi je odgovorilo na anketni upitnik, pa je utvrđena stopa povrata od 100 %.

Upitnik je podijeljen u tri glavna dijela: (i) osobne informacije; (ii) općenite informacije o cijepljenju protiv COVID-19 i (iii) stavovi o posljedicama pandemije. U prvome dijelu prikupljene su općenite informacije o sudionicima istraživanja i postavljena su pitanja o njihovom spolu, dobi, obrazovanju i vjerskoj opredijeljenosti. U drugome dijelu anketnog upitnika prikupljene su informacije o COVID-19, odnosno je li ispitanik prebolio virus, je li se cijepio i razlozi (ne)cijepljenja. U trećem dijelu su sadržana pitanja o stavovima ispitanika o posljedicama pandemije ponajprije na duhovni život, a zatim i na ostale segmente života. Upitnik je dostupan u prilogu rada.

4.2. DESKRIPTIVNA STATISTIČKA ANALIZA

U nastavku je prikaz informacija o stavu katolika prema COVID-19 pandemiji u obliku deskriptivne statističke analize. Prema spolu ispitanika, 41 (71,9 %) su ženske sudionice i 16 (28,1 %) je muških sudionika.

Najviše je sudionika istraživanja u dobnoj skupini od 20 do 29 godina (70,2 %) – njih 40, 10 sudionika pripadaju dobnoj skupini od 30 do 39 godina (17,5 %), po 3 sudionika (5,3 %) imaju između 40 i 49 te 60 i više godina, dok je 1 starosne dobi od 50 do 59 godina (1,8 %). Kad se promatra obrazovanje ispitanih, najveći broj njih, 28 (49,1 %) ima srednjoškolsko obrazovanje, 10 (17,5 %) ima visoko obrazovanje, 8 (14 %) visoko, 7 (12,3 %) ima magisterij, 3 (5,3 %) imaju stručnu spremu, a 1 (1,8 %) ima doktorat. Po vjerskoj opredijeljenosti, 56 (98,2 %) ispitanika izjasnilo se da su katolici, a 1 (1,8 %) pravoslavac.

Tablica 1. Osnovna obilježja ispitanika

Osnovna obilježja ispitanika	Broj	%
Dob		
20-29 godina	40	70,2 %
30-39 godina	10	17,5 %
40-49 godina	3	5,3 %
50-59 godina	1	1,8 %
60 i više godina	3	5,3 %
Spol		
M	16	28,1 %
Ž	41	71,9 %
Obrazovanje		
KV	3	5,3 %
SSS	28	49,1 %
VŠS	14	14 %
VSS	10	17,5 %
Magisterij	7	12,3 %
Doktorat	1	1,8 %

Vjerska opredijeljenost		
Rimokatolik	56	98,2 %
Pravoslavac	1	1,8 %

Izvor: sistematizacija autora

Prema dobivenim podacima, 37 ispitanika (66,1 %) preboljelo je COVID-19, a 19 ispitanika (33,9 %) nije preboljelo. Ukupno 8 ispitanika (14 %) cijepilo se protiv COVID-19, a 49 ispitanika (86 %) se nije cijepilo. Razlozi zbog kojih se ispitanici jesu ili nisu cijepili dostupni su u prilogu.

Tablica 2. Informacije o stavu prema COVID-19

Informacije o stavu prema COVID-19	Broj	%
Jeste li preboljeli COVID-19?		
DA	37	66,1 %
NE	19	33,9 %
Jeste li se cijepili COVID-19?		
DA	8	14 %
NE	49	86 %

Izvor: sistematizacija autora

Ukupno 54 ispitanika (94,7 %) smatra da su dugotrajna zatvaranja koje su naložile vlade širom svijeta imale ozbiljne i dugotrajne posljedice na ekonomiju, gospodarstvo, mentalno zdravlje i društvo uopće, dok se 3 ispitanika (5,3 %) ne slaže s ovom konstatacijom.

Ujedno, 40 ispitanika (70,2 %) smatra kako se u COVID-19 pandemiji vjericima nametnulo kako Crkva, sakramenti i sveta Liturgija nisu toliko važni te da je tjelesno zdravlje važnije od duhovnog, a 17 ispitanika (29,8 %) se ne slaže s ovom konstatacijom.

Tablica 3. Stavovi ispitanika o posljedicama pandemije

Stavovi ispitanika o posljedicama pandemije	Broj	%
Smatram da su dugotrajna zatvaranja koje su naložile vlade širom svijeta imale ozbiljne i dugotrajne posljedice na ekonomiju, gospodarstvo, mentalno zdravlje i društvo uopće.		
DA	54	94,7 %
NE	3	5,3 %
U COVID-19 pandemiji vjericima se nametnulo kako Crkva, sakramenti i sveta Liturgija nisu toliko važni te da je tjelesno zdravlje važnije od duhovnog.		
DA	40	70,2 %
NE	17	29,8 %

Izvor: sistematizacija autora

4.3. ANALIZA I TESTIRANJE HIPOTEZE

Za potvrdu istraživačkih ciljeva i hipoteza, u ovome radu su se koristile metode analize i sinteze te anketni upitnik radi lakšeg razumijevanja kompleksnijih cjelina. Provedena je deskriptivna statistička analiza u svrhu dobivanja općenitih informacija o hipotezi.

H1: Smatra se su dugotrajna zatvaranja koje su naložile vlade širom svijeta imale ozbiljne i dugotrajne posljedice na ekonomiju, gospodarstvo, mentalno zdravlje i društvo uopće.

U vrijeme pandemije COVID-19 uveden je tzv. lockdown, čime su uvedena ograničenja svih vrsta koja su negativno utjecala na psihičko i fizičko zdravlje ljudi. Temeljem provedene ankete, 94,7 % ispitanika je odgovorilo kako smatraju da su dugotrajna zatvaranja koje su naložile vlade širom svijeta imale ozbiljne i dugotrajne posljedice na ekonomiju, gospodarstvo, mentalno zdravlje i društvo uopće. Obzirom kako odgovori na pitanja iz anketnog upitnika koji se odnose na posljedice pandemije svjedoče o štetnim posljedicama lockdowna, ova hipoteza je jasno dokazana kao ispravna.

H2: U COVID-19 pandemiji vjernicima se nametnulo kako Crkva, sakramenti i sveta Liturgija nisu toliko važni te da je tjelesno zdravlje važnije od duhovnog.

Obzirom kako 70,0 % ispitanika smatra da se u COVID-19 pandemiji vjernicima nametnulo kako Crkva, sakramenti i sveta Liturgija nisu toliko važni te da je tjelesno zdravlje važnije od duhovnog, ova hipoteza je jasno dokazana kao ispravna.

ZAKLJUČAK

Za vrijeme pandemije COVID-19 virusa, većina crkvenih lidera podržavala je preporuke javnog zdravstva u svrhu zaštite zdravlja i suzbijanja širenja virusa. Crkva je prilagodila način provedbe liturgijskih obreda kako bi očuvala zdravlje svojih vjernika. Pojedini svećenici i vjernici zauzimali su različite stavove o pandemiji, pa ne čudi što je došlo po podjele Crkve na dva dijela. Naime, s jedne strane su se našli svećenici koji su poslušno slušali civilnu vlast i zagovarali cijepljenje, a s druge strane su bili svećenici koji su se zalagali za slobodu izbora. Papa Franjo se u pandemiji pozivao na ljubav – glavno obilježje kršćanskog života. On se cijepio cjepivom koje je odobrila nadležna vlast i za njega je to bio čin ljubavi.

Crkva u Hrvatskoj s jedne je strane podržavala ograničenja okupljanja, nošenje maski i fizičko distanciranje. S druge strane, zatvarala je crkve i jedno vrijeme onemogućila vjernicima da sudjeluju u misnim slavljinama. Neki od svećenika ipak su se suprotstavili autoritetima i svjetovnoj vlasti, pa su svejedno pozivali vjernike u crkvu. Smatram da je Crkva u Hrvata za vrijeme pandemije većinom zakazala jer je podlegla nacionalnim i globalnim manipulacijama. U središtu borbe protiv pandemije bila je proizvodnja cjepiva protiv COVID-a koje je moralno nedopustivi način liječenja jer su njegova proizvodnja i trgovanje bili nedovoljno istraženi i etički okaljani. Smatram kako je proizvodnja i trgovanje nedovoljno istraženim cjepivima koja su proizvedene uz upotrebu stanica pobačene djece (iako su bila moguća i druga rješenja) moralno neprihvatljiva za vjernike. Ljudi su imali moralnu obavezu zaštititi svoje i tuđe zdravlje, ali svakako je trebalo izbjeći pritiske jer nijedan pritisak nije dobar i nitko ne može nametnuti cijepljenje. Bilo kakvom prisilom ljude se neće uvjeriti u opravdanost cijepljenja. Osim toga, živimo u jednom demokratskom društvu i pitanje je u kojoj bi mjeri to zadiralo u temeljna ljudska prava – u pravo na privatnost, na slobodu kretanja i sl.

Konačni zaključak je da većina ispitanika koju su sudjelovali u anketi smatraju kako je prisilno zatvaranje za vrijeme pandemije COVID-19 negativno utjecali na svaki segment života te kako je vjerski život ljudi ostao kompletno zanemaren.

SUMMARY

During the COVID-19 virus pandemic, most church leaders supported public health recommendations to protect health and contain the spread of the virus. The Church has adapted the way of performing liturgical rites in order to preserve the health of its believers. Individual priests and believers took different positions on the pandemic, so it is not surprising that the Church was divided into two parts. Namely, on one side there were priests who obediently listened to the civil authority, and on the other side there were priests who advocated freedom of choice. During the pandemic, Pope Francis referred to love - the main characteristic of Christian life. He was vaccinated with a vaccine approved by the competent authority and for him it was an act of love.

On the one hand, the Church in Croatia supported restrictions on gatherings, wearing masks and physical distancing. On the other hand, it closed churches and for a time made it impossible for believers to participate in mass celebrations. Some of the priests, however, opposed the authorities and the secular government, so they invited the faithful to the church anyway. I believe that the Church in Croatia during the pandemic mostly failed because it succumbed to national and global manipulations. At the center of the fight against the pandemic was the production of the vaccine against Covid. I believe that the production and trading of insufficiently researched vaccines that were produced with the use of cells from aborted children (although other solutions were also possible) is morally unacceptable for believers.

The final conclusion is that the majority of respondents who took part in the survey believe that the forced closure during the COVID-19 pandemic had a negative impact on every segment of life and that people's religious life remained completely neglected.

BIBLIOGRAFIJA

Acker, P., *Cijepljenje: Katolički pogled*, Kyrios, Split, 2021.

Biskupska konferencija BiH, *Intervju mons. Ratka Perića za portal Dnevnik.ba*, *Informativna katolička agencija*, 27.11.2020., na: <https://ika.hkm.hr/bk-bih/intervju-mons-ratka-perica-za-portal-dnevnik-ba/>, (08.03.2024.)

„Br. Dražen Marija Vargašević: Idolopoklonstvo i zdravstvena kriza“, *Međugorje-info.com*, 06.11.2021., na: <https://www.medjugorje-info.com/komentar/br-drazen-marija-vargasevic-idolopoklonstvo-i-zdravstvena-kriza>, (29.03.2024.)

Bodrožić, I., *Izazovi u vrijeme pandemije COVIDa-19*, Crkva u svijetu 55, Split, 2020.

Chakrabortya, I. - Maity, P., „COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention“, *Science of The Total Environment 1*, 2020.

Cullen, Y. - Gulati, G. - Kelly, B. D., „Mentalhealthinthe COVID-19 pandemic“, *An International Journal of Medicine*, br. 113, svibanj 2020., str. 309.

Doljanin, Š., *Marsovci kontra kovida groznog*, Salesiana, Zagreb, 2021.

Džeba, I., „Zrenjaninska biskupija zabranjuje rad svim svećenicima koji se nisu cijepili, morat će napustiti župne zgrade“, *Bitno.net*, 28.10.2021., na: <https://www.bitno.net/vijesti/svijet/zrenjaninska-biskupija-zabranjuje-rad-svim-svecenicima-koji-se-nisu-cijepili-morat-ce-napustiti-zupne-zgrade/>, (28.03. 2024.).

„Fr. Nikola Noso: Moralni vidik lijekova i cjeviva protiv Covida“, *Fratar.net*, na: <https://www.fratar.net/542-fr-nikola-noso-moralni-vidik-lijekova-i-cjeviva-protiv-covida>, (28.03.2024.)

Gavin, B. - Lyne, J. - McNicholas, F., „Mental health and the COVID-19 pandemic“, *Irish Journal of Psychological Medicine*, br. 37, lipanj 2020.

Gree, M., „Ugledni katolički intelektualac apelira: Nitko se ne može cijepiti umjesto mene i biti umjesto mene odgovoran za druge“, *Novi list*, 10.10.2021., na: <https://www.novolist.hr/novosti/ugledni-katolicki-intelektualac-apelira-nitko-se-ne-moze-cijepiti-umjesto-mene-i-biti-umjesto-mene-odgovoran-za-druge/> (28.03.2024.)

Hrvatska biskupska konferencija, „Vjernici pred izazovom pandemije i potresa. Poruka biskupa Hrvatske biskupske konferencije sa 61. plenarnog zasjedanja održanog 18. i 19. siječnja 2021. u Zagrebu“, *Informativna katolička agencija*, 19.01.2021., na: <https://ika.hkm.hr/novosti/vjernici-pred-izazovom-pandemije-i-potresa/?fbclid=IwAR0RxA71VLJr9y-gFwZVvRhH5GhMyECL2Z27IHBhFqOSAjdHfFsK4gksj4> (28.02.2024.).

Hrvatska biskupska konferencija, „Izjava – ljubavlju nadvladati pandemiju straha“, *Informativna katolička agencija*, 06.12.2021., na: <https://hbk.hr/ljubavlju-nadvladati-pandemiju-straha/>, (08.03.2024.).

Kačunko, A., *Stop koronacizmu! – Sloboda narodu*, Tempus, Split, 2021.

Kongregacija za nauk vjere, „Bilješka o moralnosti korištenja nekih cjeviva protiv COVID-19“, *Informativna katolička agencija*, 22.12.2020., na:

<https://ika.hkm.hr/dokumenti/biljeska-o-moralnosti-koristenja-nekih-cjepiva-protiv-covida-19/>, (26.03.2024.)

Kovač, I., *Refleksije pandemije COVID-19 i utjecaj na međunarodno poslovanje*, Ekonomska politika Hrvatske u 2021., Hrvatsko društvo ekonomista, Zagreb, 2022.

Mužić, J., *Cjepivo – Da ili ne? Moralno rasuđivanje u vrijeme korone*, Kyrios, Split, 2021.

Newman, J.H., *Lettera al duca di Norfolk. Coscienza e libertà*, Paoline, Milano, 1999.

Papa Franjo, „Što ste bojažljivi? Kako nemate vjere?“, *Vatikan*, 27.03.2020., na: http://www.vatican.va/content/francesco/hr/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200327_omelia-epidemia.html, (05.03.2024.).

Papinska akademija za život, „Pandemija i univerzalno bratstvo“, *Pontificia Accademia per la Vita*, 27.06.2022. na: <http://www.academyforlife.va/content/pav/it/the-academy/activity-academy/pandemia-e-fraternita-universale.html>, *Humana communitas u doba pandemije*, 29.02.2024.

Pontificia Accademia per la Vita, „Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feti umani abortiti“, *Corvelva*, 05.06.2005., na: <https://www.corvelva.it/approfondimenti/notizie/riflessioni-morali-circa-i-vaccini-preparati-a-partire-da-cellule-provenienti-da-feti-umani-abortiti.html>, (28.03.2024.).

Smeaton, P., „Catholic bishops, pro-life leaders: COVID-19 vaccines should be „free from any connection to abortion“, *LifeSiteNews*, 20. 04. 2020.,

na: <https://www.lifesitenews.com/news/catholic-bishops-pro-life-leaders-covid-19-vaccines-should-be-free-from-any-connection-to-abortion> (26. 03 2024.).

„Svećenik u splitskom predgrađu potvrdio da je pozvao vjernike na svetu misu“, *Bitno.net*, 05.04.2020., na: <https://www.bitno.net/vijesti/hrvatska/svecenik-u-splitskom-predgrađu-potvrdio-da-je-pozvao-vjernike-na-misu/>, (30.04.2024.)

„Vapaj četvorice svećenika u izazovnim vremenima obilježenima bolešću Covid-19“, *Hrvatska katolička mreža*, 06.11.2021., na: <https://hkm.hr/vijesti/domovina/vapaj-cetvorice-svecenika-u-izazovnim-vremenima-obiljezenima-bolescu-covid-19/>, (29.03.2024.)

Vicini, A., „Papa Franjo, cjepiva i svjetsko zdravlje“, *Obnovljeni život*, 2023, 78 (1).

Vuković, D., „Duhovna dimenzija borbe protiv koronavirusa“, *Diacovensia* 29, 2021.

„Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje“, *Državni zavod za statistiku*, 05.08.2023., na: <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/stanovnistvo-brakovi.html>, (01.03.2024.).

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Dinamika prijenosa infekcije SARS-CoV-2 kod ljudi

Slika 2. Svećeničko propovijedanje za vrijeme Sv. mise

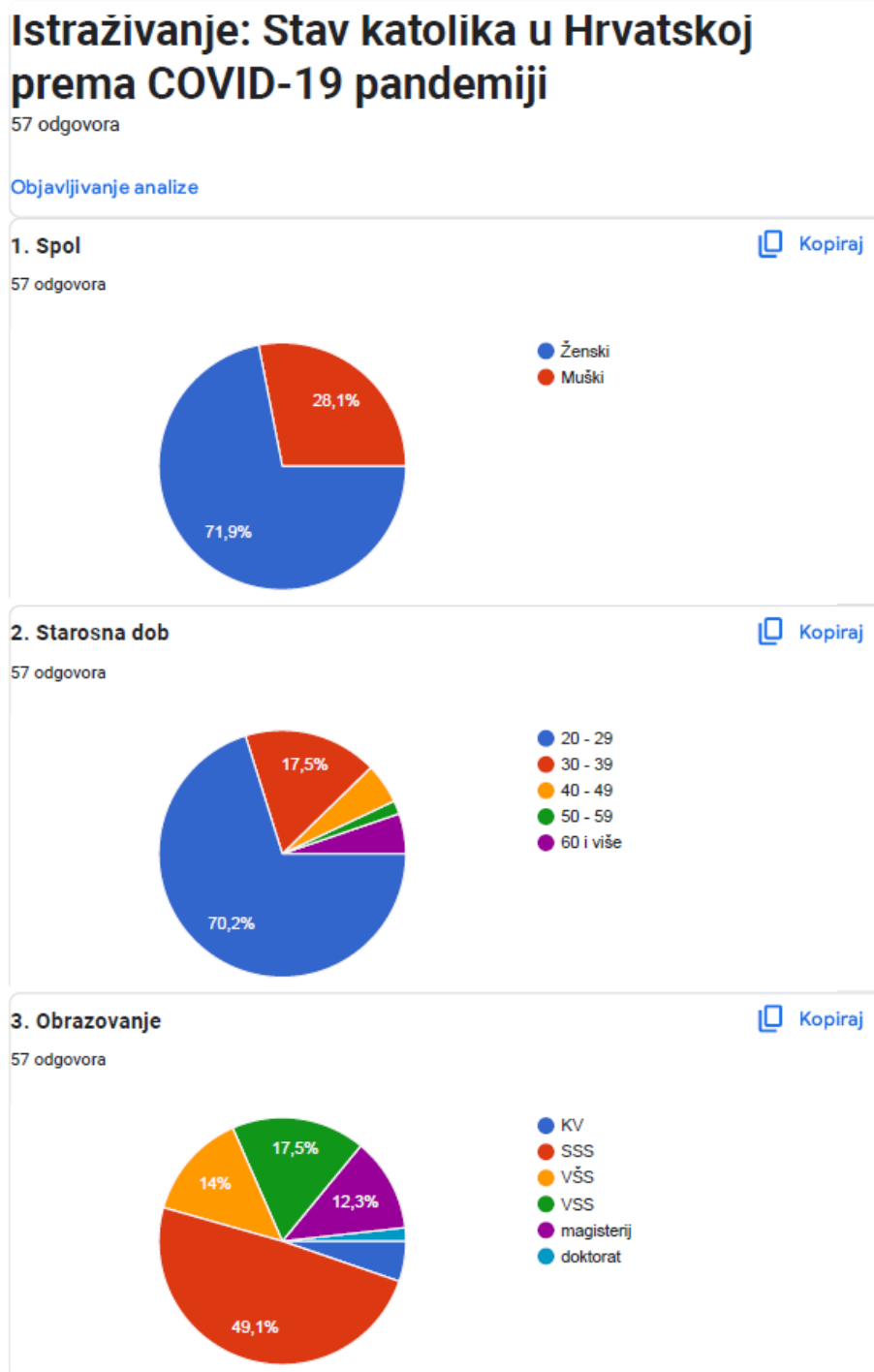
Tablica 1: Osnovna obilježja ispitanika

Tablica 2. Informacije o stavu prema COVID-19

Tablica 3. Stavovi ispitanika o posljedicama pandemije

POPIS PRILOGA

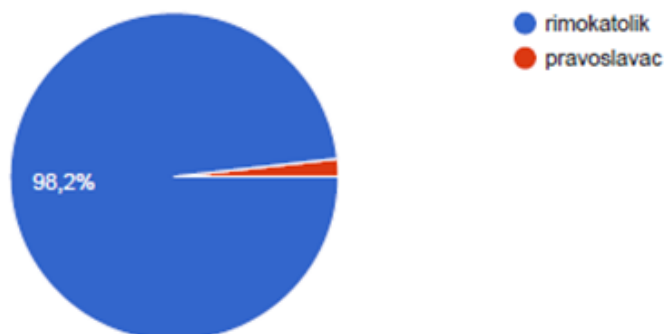
1. Anketni upitnik

4. Vjerska opredjeljenost:

 Kopiraj

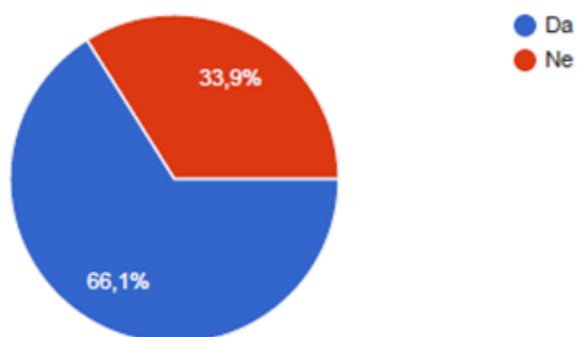
57 odgovora

5. Jesti li preboljeli COVID-19?

 Kopiraj

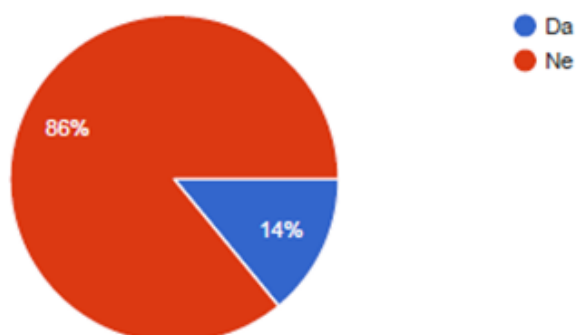
56 odgovora

6. Jeste li se cijepili protiv COVID-19?

 Kopiraj

57 odgovora

7. Razlog zašto sam se cijepio/la sam se protiv COVID-19:

12 odgovora

Nisam se cijepila.

Ne vjerujem u cjepiva

Zbog mojih u obitelji

Putovanje u inozemstvo

Mogućnost putovanja (obiteljsko okupljanje)

Nemam

Imam povjerenja u znanost

Cjepio sam se protiv svoje volje, zbog okolnosti svakodnevnih potreba.

Nisam.

Morala sam... da bih sudjelovala na Erasmusu

Jer je svekrva umrla od posljedica covida

8. Razlog zašto se nisam cijepio/la sam se protiv COVID-19:

42 odgovora

Smatrala sam da je cjepivo na tržištu veoma novo i nisam imala povjerenja u dovoljnu istraženost potencijalnih nuspojava koje bi cijepljenje nosilo. Ukratko, nisam se cijepila iz određenog straha i nepovjerenja.

Jer cjepivo nije provjereno i učinkovito

Nisam se cijepio jer koristim zdravi razum!

Jer ne vjerujem cjepivima

Jer ne zelim umrijeti od covjekove nego od Bozje ruke!!!!

Jer koristim zdrqv razum

Ne vjerujem u ta cjepiva.

Zato što smatram da bolest nije visoke smrtnosti i ja nisam rizicna skupina, pa bih voljela imunitet steci na prirodan nacin, ne moramo se bas cijepiti protiv apsolutno svake bolesti koja postoji. Neka su cjepiva dobra, a za ova covid cjepiva je svakako ispalo da su dosla brzo kao i bolest i to sa ogromnim posljedicama bas kao i bolest.

Smatram da cjepiva nisu dovoljno ispitana i testirana, kao i da ne jamče nikakvu sigurnost po pitanju zaštite od istoimenog virusa. Iz tog razloga ne vidim potrebu zašto unositi u svoj organizam nešto što nije sigurno, a može imati itekakve posljedice za daljnji život.

Jer svejedno mogu druge zaraziti a smatram da mi je imunosistem dovoljno jak da se bori s covidom

Nesigurnost

Prevladao razum

Nemam

Obmana i laž naroda

Niz nelogičnosti i manjak povjerenja u vladajuće. Kako je moguće da trudnice jedva smiju lekadol popiti ali im se preporučavalo neprovjereno cjepivo?

Zbog dokazane štetnosti (sastava) na koju su upozoravali mnogi znanstvenici.

Nedovoljno poznavanje cjepiva i mogućih nuspojava

Bre mlada zam

Nisam se htjela, osijecala potrebu da se cijepom

alergija

Zato što cjepivo nije istraženo, nije učinkovito i napravljeno je na stanicama abortiranih fetusa.

Jer nije dovoljno istraženo cjepivo

Smatram to nepotrebnim

Iz moralnih i etičkih razloga.

Ne vjerujem ovom cijepivu. Nekako mi je čudno i prebrzo nastalo. A i nemam razloga se cijepiti jer sam mlad i zdrav te bi mi korona napravila vrlo malu ili nikakvu štetu. Rađe bi prebolio koronu nego se s tim cijepio.

Smatrala sam to suvišnim

Smatram da cijepivo nije pouzdano i da može samo nastetiti mom organizmu.

Nisam željela

Nepovjerenje u kvalitetu cijepiva

Koji će mi k 🙄

bezveze

Zato što je covid najveća prevara koja je ikad postojala i koja će postojati.

Prebolila pa nije bilo potrebe

Jer je to cjepivo koje nije dovoljno ispitano

Zbog premalo vremena provedenog na istraživanju cijepiva, i zato što smatram da se čovjekov imunitet na pravi ili potpomognut način prirodnim metodama sam može izboriti protiv samog virusa.

nisam za cijepljenje

cijepiva mogu uzrokovati neplodnost

Jer će me otrovat i ko zna šta ubrizgat u mene.

Cjepiva nisu dovoljno testirana i sadrže stanice aborirane djece

ŠTETNOST ZA ZDRAVLJE; NEDOVOLJNA ISTRAŽENOST CJEPIVA.

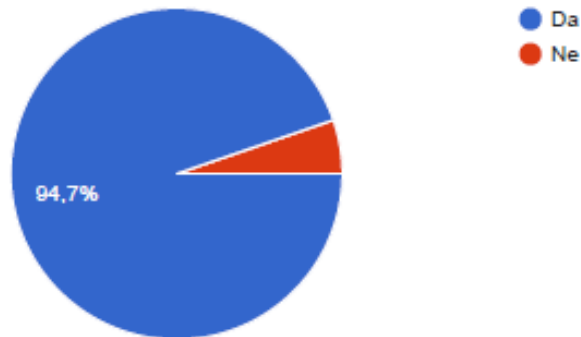
Ne vjerujem da je dobro cjepivo.

Sumnjao u sve.

9. Smatram da su dugotrajna zatvaranja koje su naložile vlade širom svijeta imale ozbiljne i dugotrajne posljedice na ekonomiju, gospodarstvo, mentalno zdravlje i društvo uopće.

 Kopiraj

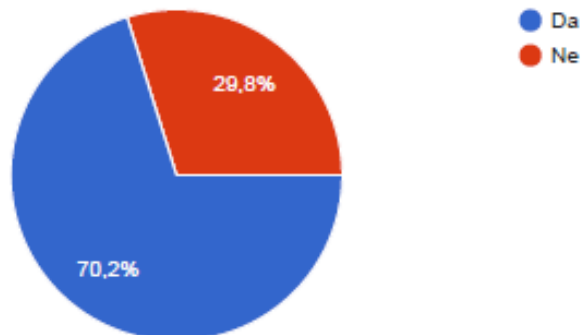
57 odgovora

10. U COVID-19 pandemiji vjernicima se nametnulo kako Crkva, sakramenti i sveta Liturgija nisu toliko važni te da je tjelesno zdravlje važnije od duhovnog.

 Kopiraj

57 odgovora

Google nije izradio niti podržava ovaj sadržaj. [Prijava zloupotrebe](#) - [Uvjeti pružanja usluge](#) - [Pravila o privatnosti](#)

Google Obrasci

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Nina Medak, kao pristupnik za stjecanje zvanja *sveučilišnoga/sveučilišne prvostupnika/prvostupnice katehetike*, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, lipanj 2024. godine

Potpis